

Ekonomiska kommentarer

Hur står sig den svenska välståndsutvecklingen internationellt?

Hanna Gabrielsson

Författaren arbetar på Riksbankens avdelning för penningpolitik ¹

Tillväxten i BNP per capita har varit relativt låg i Sverige de senaste tre åren. Det har lett till en diskussion kring hur det egentligen går för svensk ekonomi och hur den svenska välståndsutvecklingen står sig internationellt.

Välstånd kan mätas på många olika sätt. Hur Sveriges utveckling bedöms jämfört med andra länders kommer därför att bero på vilket mått man väljer och vilken tidsperiod man mäter. I denna ekonomiska kommentar gör jag en genomgång av flera olika välståndsmaat baserade på nationalräkenskaperna (för en samlad beskrivning av de inkluderade måtten, se tabell 5 i appendix)². Syftet är att beskriva vilka skillnader det finns i måtten samt att ge en nyanserad och utförlig bild av den relativa utvecklingen av svenskt välstånd.

Sammantaget är Sverige ett rikt land och har de senaste 20 åren legat runt 12–20 procent över OECD-ländernas genomsnittliga välstånds nivå. Sedan finanskrisen har dock utvecklingen varit svagare i många länder, däribland Sverige. Under dessa år har den reala BNP-per capita tillväxten i Tyskland varit starkare än i Sverige, vilket beror på att sysselsättningen, produktiviteten och relativpriserna på export och import (bytesförhållandet) har utvecklats starkare där. Men även om tillväxten har varit svag i Sverige efter finanskrisen, har den genomsnittliga svenska tillväxten ändå hört till de högre inom EU15³. Den svenska välståndsutvecklingen står sig därmed fortfarande väl internationellt.

Köpkraftsjusterade mått och OECD:s välståndsliga

De flesta välståndsmaat försöker fånga utvecklingen i nationell levnadsstandard. Ett av de vanligaste måtten är BNP per capita (BNP per invånare). BNP summerar värdet på de varor och tjänster som produceras i ett land under en viss tid, vilket är synonymt med ett lands sammanlagda inkomster under en viss tid. För att få ett ungefärligt mått på hur rikt landet är, dess välstånd, behöver man relatera BNP till befolkningens storlek. När befolkningen växer tenderar även BNP att växa, eftersom det finns fler som kan bidra till produktionen. Samtidigt innebär större befolkning att fler ska dela på inkomsterna. Därför är BNP per capita att föredra som välståndsmaat framför BNP eftersom det tar hänsyn till befolkningsutvecklingen.

Om man vill jämföra välståndet i olika länder måste inkomsterna uttryckas i samma valuta. Då behöver BNP i löpande pris omvandlas så att det i stället för att

Sedan finanskrisen har välståndet utvecklats svagare i många länder och de tre senaste årens svaga svenska utveckling har öppnat för en diskussion om hur den svenska välståndsutvecklingen står sig internationellt. Denna ekonomiska kommentar går igenom olika välståndsmaat baserade på nationalräkenskaperna och gör en internationell jämförelse av utvecklingen i olika mått för att teckna en bild av hur den svenska utvecklingen står sig relativt omvärlden.

Sverige ligger på en relativt hög välstånds nivå, även om nivån har sjunkit något de senaste åren. Att inkomstutvecklingen varit lägre i Sverige sedan finanskrisen beror framför allt på att produktivitetstillväxten varit dämpad och på att en lägre andel av befolkningen är i arbetsför ålder (sämre demografisk utveckling). Även om den svenska tillväxten har varit svag, har den i genomsnitt hört till de högre inom EU15. Tillväxten i Tyskland har dock varit högre, vilket till stor del beror på att sysselsättningen, produktiviteten och bytesförhållandet har bidragit mer till utvecklingen i Tyskland än i Sverige.

¹ Författaren vill tacka Jesper Hansson, Mattias Erlandsson, Magnus Lindskog, Mikael Apel, Iida Häkkinen Skans och Björn Lagerwall för värdefulla synpunkter. De åsikter som uttrycks är författarens egna och ska inte uppfattas som Riksbankens ståndpunkt.

² Det finns många andra sorters välståndsmaat som inkluderar andra typer av indikatorer. Utöver BNP per capita använder exempelvis Regeringskansliet sysselsättningsgrad, arbetslöshet, hushållens skuldsättning, offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, samt olika miljömässiga indikatorer och sociala indikatorer för att skapa en bild av det nationella välståndet. För mer information om dessa mått se regeringens rapport "Nya mått på välstånd" (2016).

³ EU15 består av de 15 länderna som utgjorde EU före EU utvidgades 2004. Utöver Sverige ingår Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

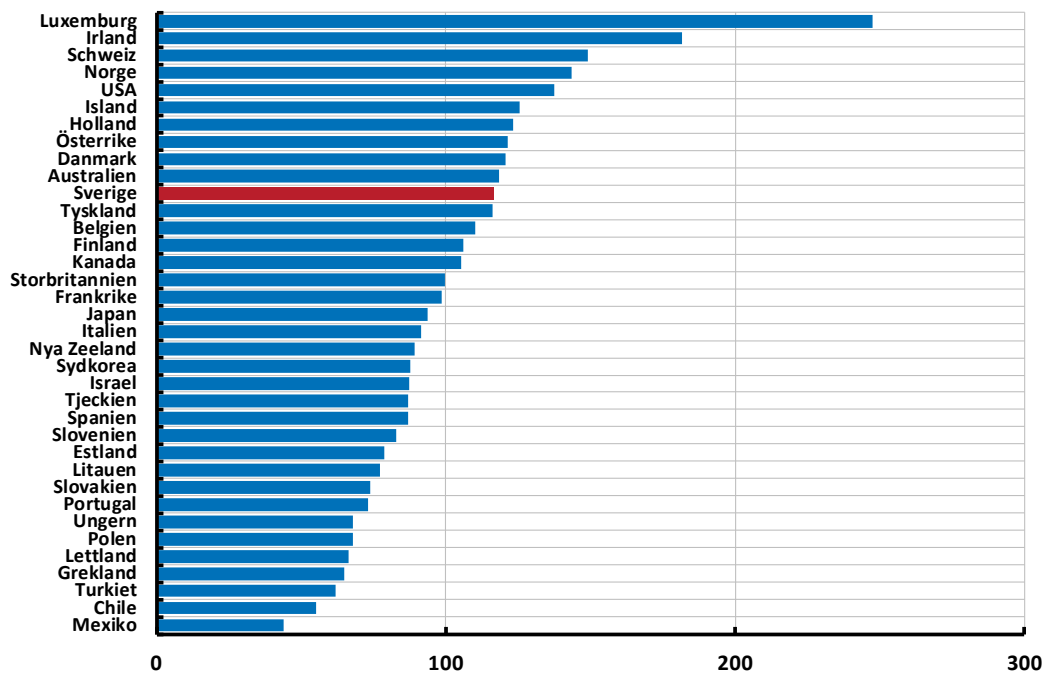
uttryckas i nationell valuta uttrycks i en gemensam valuta. Det bästa sättet att göra det på är med köpkraftspariteter. Dessa justerar dessutom för att den allmänna prisnivån skiljer sig åt mellan länder. I fattigare länder är prisnivån nämligen oftast lägre, vilket innebär att även om inkomsterna är lägre behöver inte konsumtionen vara det. Norge är ett bra exempel på ett land med hög inkomstnivå, som även har en hög prisnivå. Om inkomsterna inte justeras för den högre inhemska prisnivån kommer den norska köpkraften och välståndet att överskattas. När inkomstnivåerna konverteras till att uttryckas i en gemensam valuta med hjälp av köpkraftspariteter går det att jämföra inhemska köpkraft i olika länder på ett rättvisande sätt.

Köpkraftspariteterna (PPP "Purchasing Power Parity") skapas genom att man sammanställer priserna på varorna i en varukorg i nationell valuta och jämför med priserna i motsvarande varukorg i ett jämförelseområde, exempelvis OECD-länderna⁴. Med hjälp av köpkraftspariteterna kan BNP i löpande pris räknas om till att uttryckas i gemensam valuta med en enhetlig prisnivå, så kallad köpkraftsjusterad BNP. OECD och Eurostat publicerar köpkraftsjusterad BNP per capita i en gemensam, artificiell, valuta. Valutan heter OECD dollar, vilket är amerikanska dollar värderade till genomsnittliga prisnivåer för hela OECD.⁵

OECD:s välståndsliga är en ranking av OECD-ländernas köpkraftsjusterade BNP per capita. Diagram 1 visar den relativa nivån för köpkraftsjusterad BNP per capita 2018 i förhållande till OECD-genomsnittet. Sverige låg då på elfte plats av de 36 länderna som ingår i välståndsligan, med en välståndsnivå som var drygt 16 procent högre än OECD-genomsnittet.

Diagram 1. OECD:s välståndsliga 2018

Köpkraftsjusterad BNP per capita, index OECD = 100

Anm. Löpande priser och löpande PPP-vikter.

Källa: OECD

⁴ Paritetsberäkningarna utgår från prisdata på drygt 2500 konsumentvaror och tjänster, 26 offentliga tjänster (baseras på genomsnittslöner för olika befattningar inom den offentliga sektorn), 230 sorters kapitalvaror och 8 byggprojekt (OECD & Eurostat, 2012). Ett exempel på paritetsberäkning är prisskillnaden på en Coca-Cola i Sverige och Tyskland. En 2 liters Coca-cola flaska kostar runt 22 kronor i Sverige och 2 euro i Tyskland, PPP-kursen blir då 22 SEK/2 € = 11 kronor per euro. För varje euro som spenderas på Coca Cola i Tyskland måste 11 kronor spenderas i Sverige.

⁵ Eurostat publicerar köpkraftsjusterad BNP per capita för euroländerna och BNP är då uttryckt i en valuta som heter PPS "Purchasing Power Standard".

Köpkraftsjusterad BNP per capita över tid

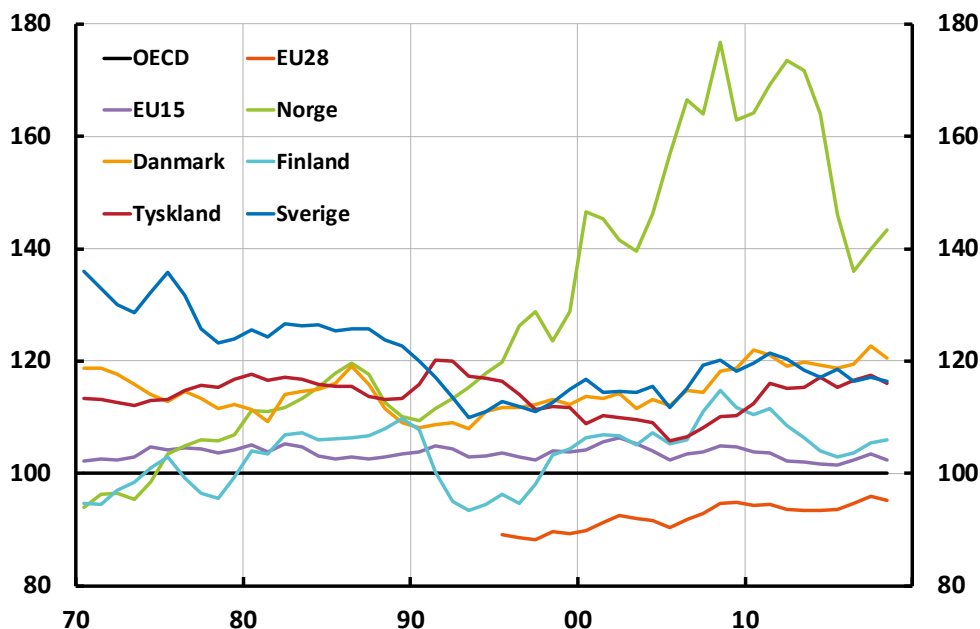
Förhållandet i välståndsnivå mellan olika länder har varierat över åren. Diagram 2 visar köpkraftsjusterad BNP per capita i Sverige, Tyskland, EU15, EU28⁶ samt våra nordiska grannländer relativt OECD-genomsnittet. För att fånga förändringar i relativpriser över tid uttrycker man måttet i löpande priser och löpande PPP:er (köpkraftspariteter).

De senaste sju åren har BNP per capita i Sverige, Danmark och Tyskland inte divergerat nämnvärt och nivån har legat runt 15–20 procent över genomsnittet för OECD-länderna. Utvecklingen har dock varit något långsammare i Sverige jämfört med Danmark och Tyskland. Den danska välståndsnivån är nu högre än den svenska och Sverige ligger inte längre på en högre välståndsnivå än Tyskland. Små nivåskillnader ska tolkas med försiktighet eftersom både BNP-beräkningen i nationalräkenskaperna och Eurostat/OECD:s köpkraftsberäkningar är behäftade med stor osäkerhet.⁷ I Finland har BNP per capita varit lägre sedan den finansiella krisen och ligger på en nivå som är nära genomsnittet för alla EU15-länder.

Köpkraftsjusterade variabler korrigerar även för förändringar i bytesförhållandet, något som kan spela en avgörande roll för länder med stor utrikeshandel. Under slutet på 90-talet försämrades det svenska bytesförhållandet, importpriserna steg mer än exportpriserna. Det innebar att vi kunde byta till oss en mindre volym varor och tjänster för varje vara eller tjänst som vi exporterade. Därför var ökningen av köpkraftsjusterad BNP inte särskilt stor under denna period, trots att den svenska produktiviteten ökade snabbt i jämförelse med andra länders. Av den orsaken kan det vara viktigt att justera BNP-tillväxten för förändringar i bytesförhållandet. Ett annat exempel på detta är Norge som sticker ut med en jämförelsevis stark välståndsutveckling sedan mitten på 90-talet. Den norska utvecklingen beror framför allt på att oljepriset stigit vilket har förbättrat Norges bytesförhållande och därmed stärkt normmännens reala köpkraft.

Diagram 2. BNP per capita, köpkraftsjusterad

Index, OECD = 100

Anm. Löpande priser och löpande PPP:er. Data för EU28-aggregatet finns inte tillgängliga före 1995.

Källa: OECD

⁶ Sedan 2013 består EU av 28 medlemsländer (därför förkortningen EU28).

⁷ Osäkerhetsmarginalerna för köpkraftsjusteringarna är höga för lägre aggregeringar av BNP, men lägre för aggregerad BNP. OECD anger att när skillnaden är större än 2 procentenheter mellan två olika länders indextal för BNP per capita brukar det vara statistiskt säkerställt.

Hushållens individuella konsumtion per capita och BNI per capita

Hushållens individuella konsumtion är ett mått som skulle kunna tänkas fånga hushållens välstånd bättre⁸. Enligt köpkraftsjusterad individuell konsumtion låg Sverige nära OECD-genomsnittet 2016 (se tabell 1). Finland, Danmark, Tyskland och Norge låg alla på en högre nivå än Sverige. Svenska hushåll har dock sparat och investerat mycket under en lång tid, vilket kan ha bidragit till att konsumtionen varit lägre. Det är därmed inte helt tydligt att lägre hushållskonsumtion är ett tecken på relativt lågt välstånd.

Ytterligare ett mått på välstånd är bruttonationalinkomsten (BNI) per capita. BNP mäter värdet av all produktion och därmed alla inkomster som uppstår inom landet, medan BNI mäter alla inkomster som tillfaller personer som bor i landet. Skillnaden mellan de två måtten består i ersättningar för arbete och kapital som kommer till och från utlandet. Bruttonationalinkomsten får man genom att addera nettot av kapitalinkomster och arbetsinkomster till och från utlandet⁹ till BNP. Skillnaden mellan BNP och BNI är relativt liten för de undersökta länderna i tabell 1¹⁰. Särskilt liten är nivåskillnaden i Sverige och Finland. Den är något större i Norge som har en högre BNI än BNP, vilket betyder att Norge har mer arbets- och kapitalinkomster som flödar in i landet än ut.

Sammantaget stärker de tre måtten bilden av att Sverige, Tyskland, Danmark och Norge har relativt höga välståndsnivåer. Dessutom är det tydligt att Norges relativa välståndsnivå var klart högre än grannländernas nivå 2016. Även i Danmark och Tyskland var välståndsnivåerna något högre än i Sverige. I Finland var dock den relativa välståndsnivån lägre, mer i linje med nivån i EU15-aggregatet.

Tabell 1. Köpkraftsjusterade mått relativt OECD, år 2016

Index, OECD = 100, ranking i välståndsligan inom parentes

	Sverige	Tyskland	Finland	Danmark	Norge	EU15**
BNP per capita	116,4 (12)	116,7 (11)	103,7 (15)	119,4 (9)	136,0 (5)	102,5
BNI per capita*	115,8 (10)	118,9 (8)	103,9 (14)	121,8 (6)	142,0 (3)	101,9
Hushållens individuella konsumtion per capita	101,9 (14)	110,4 (6)	102,5 (13)	103,4 (11)	115,9 (4)	98,2

Anm. Löpande priser och löpande PPP-vikter. På grund av datarestriktioner avser jämförelsen år 2016 (BNI för OECD finns endast till och med 2016). Rankningen av BNP och hushållens individuella konsumtion påverkas dock inte nämnvärt av om 2017 hade valts.*Köpkraftsjusterad BNI per capita finns inte tillgängligt för Island, vilket påverkar rankningen. Island låg på plats 6 i köpkraftsjusterad BNP per capita 2016, det är därför möjligt att Sverige, Danmark, Tyskland och Finland skulle hoppa ner en plats om Island hade inkluderats.**EU15 är inte med i välståndsligan, därför anges ingen ranking.

Källa: OECD

Utveckling av real BNP per capita över tid

Köpkraftsjusterad BNP eller BNI per capita är de föredragna måtten när man vill jämföra relativa nivåer. Det är dock även intressant att veta hur enskilda länders välstånd växer och förändras med tiden. Ett vanligt mått som används för att studera sådana förändringar är den årliga procentuella tillväxten i real BNP per capita.

I diagram 3 visas ett genomsnitt av årlig procentuell tillväxt i real BNP per capita, BNP per capita till fast pris och real BNI per capita under 2011–2017¹¹. BNP uttryckt i fast pris justerar för prisutvecklingen i det som produceras och beskriver därmed utvecklingen i produktionsvolymen. Beräkningen av real BNP och real BNI tar hänsyn inte bara till

⁸ Actual Individual Consumption (AIC) på engelska. Även konsumtion av individuella tjänster tillhandahållna av den offentliga sektorn ingår, som sjukvård och utbildning.

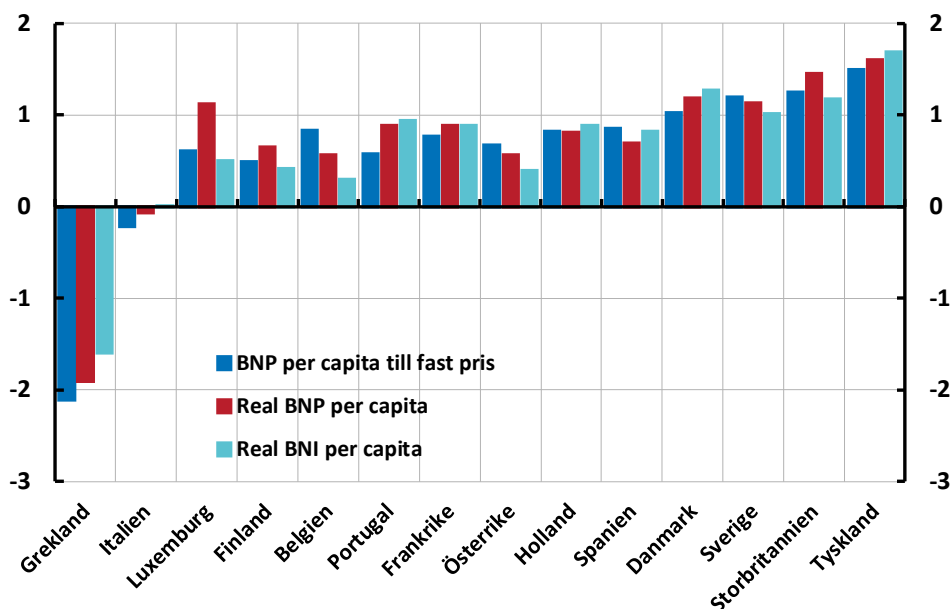
⁹ Såsom räntor, aktieutdelningar, avkastning från direktinvesteringar i utlandet, löner och vissa skatter och subventioner.

¹⁰ Störst skillnad mellan BNI och BNP i OECD är det för Luxemburg och Irland, där BNI är mycket lägre än BNP. I Luxemburg arbetar många personer som bor i ett annat land. Deras löner redovisas i hemlandet vilket drar ned Luxemburgs BNI jämfört med BNP. I Irland är stora delar av näringslivet utlandsägt och vinster i dessa företag (kapitalersättningen) tillfaller därmed invånare i andra länder och medför att BNI blir lägre än BNP.

¹¹ Genomsnittet avser åren efter finanskrisen eftersom tillväxten under 2008–2010 var ovanligt låg eller hög. Om exempelvis 2010 inkluderas blir genomsnittet 0,5 procentenheter högre för Sverige.

prisförändringar i produktionen utan även till förändringar i bytesförhållandet och fångar därmed utvecklingen av den inhemska köpkraften i BNP respektive BNI.

Diagram 3. Tillväxt i real BNP och BNI per capita samt BNP per capita till fast pris inom EU15 (exklusive Irland)
Genomsnittlig årlig procentuell förändring 2011–2017

Anm. Utfall av real BNI 2018 saknas för flera länder och därför går genomsnittet endast till 2017. Inkluderas 2018 blir genomsnittet för real BNP och BNP till fast pris något högre för de flesta länderna, men marginellt lägre för Sverige. Irland exkluderas eftersom den irländska BNP-tillväxten var 24 procent 2015¹² och det får stor effekt på genomsnittet för Irland som blir närmare 6 procent.
Källor: Eurostat och OECD

Skillnaden i genomsnittlig tillväxt mätt med de olika måtten har varit relativt liten för de flesta länderna inom EU15. I Sverige har den genomsnittliga tillväxten per capita i real BNP, real BNI och BNP till fast pris i genomsnitt varit 1,1, 1,0 respektive 1,2 procent per år under 2011–2017. Den huvudsakliga förklaringen till att de två reala måtten är lägre än BNP till fast pris är att Sveriges bytesförhållande har försämrats, vilket har dämpat den reala inkomstutvecklingen. Att tillväxten i real BNI varit lägre än tillväxten i real BNP indikerar dessutom att nettot av kapitalinkomster och arbetsinkomster från utlandet har utvecklats svagare. I genomsnitt har svensk real BNP och BNI per capita vuxit femte snabbast bland EU15-länderna och BNP per capita till fast pris har vuxit fjärde snabbast.

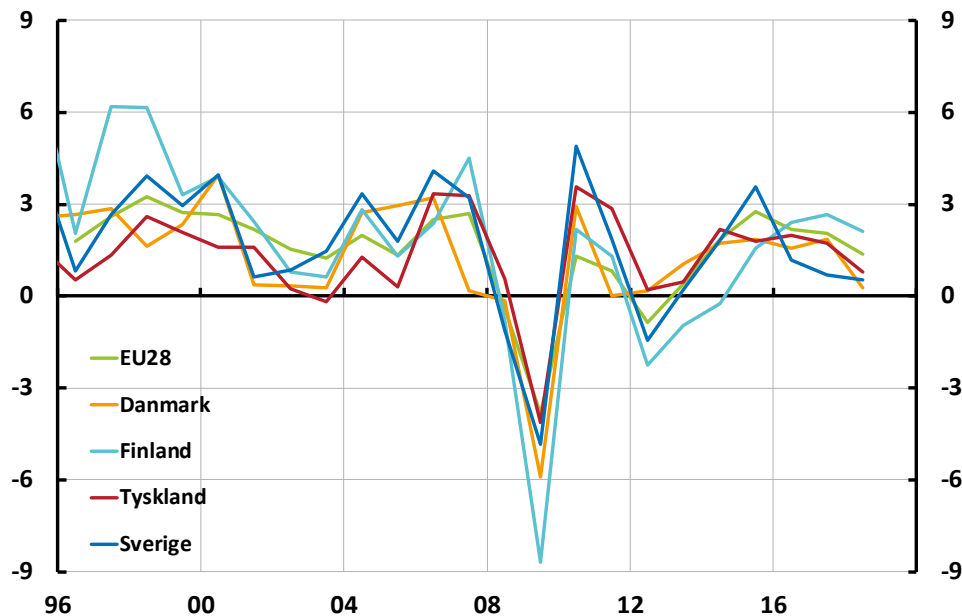
Tre länder som är relevanta jämförelseländer för Sverige är Finland, Tyskland och Danmark. I diagram 4 visas utvecklingen i real BNP per capita över tid¹³. Med undantag för enstaka år har tillväxttakterna rört sig lika i de fyra länderna. I Sverige var tillväxten hög 2015, 3,6 procent, men har sedan dess saktat in och legat runt 0,6 procent de två senaste åren. Det är dock inte bara i Sverige tillväxten har varit svag de senaste åren, även i Tyskland och Danmark har tillväxten varit lägre. Finland drabbades hårdare av finans- och skuldskrisen och har därför haft mycket svagare tillväxt än de andra länderna fram till 2016. Därefter har den finska tillväxten emellertid tagit fart och de senaste två åren har den varit runt 2 procentenheter högre än i Sverige.

¹² Irlands låga bolagsskatter har attraherat multinationella företag som flyttat sin ekonomiska verksamhet (framför allt sina immateriella rättigheter) till Irland. Försäljning som skapas genom användning av dessa immateriella rättigheter bidrar därför till irländsk BNP.

¹³ Framöver används real BNP per capita istället för BNP per capita till fast pris eftersom det reala måttet tar hänsyn till förändringar i bytesförhållandet. Därtill används BNP per capita istället för BNI per capita eftersom det är ett vanligare förekommande välmått och det finns mer tillgängliga data. Dessutom har tillväxten i real BNP och real BNI per capita varit likartad i de undersökta länderna under 1996–2018.

Diagram 4. Tillväxt i real BNP per capita

Årlig procentuell förändring

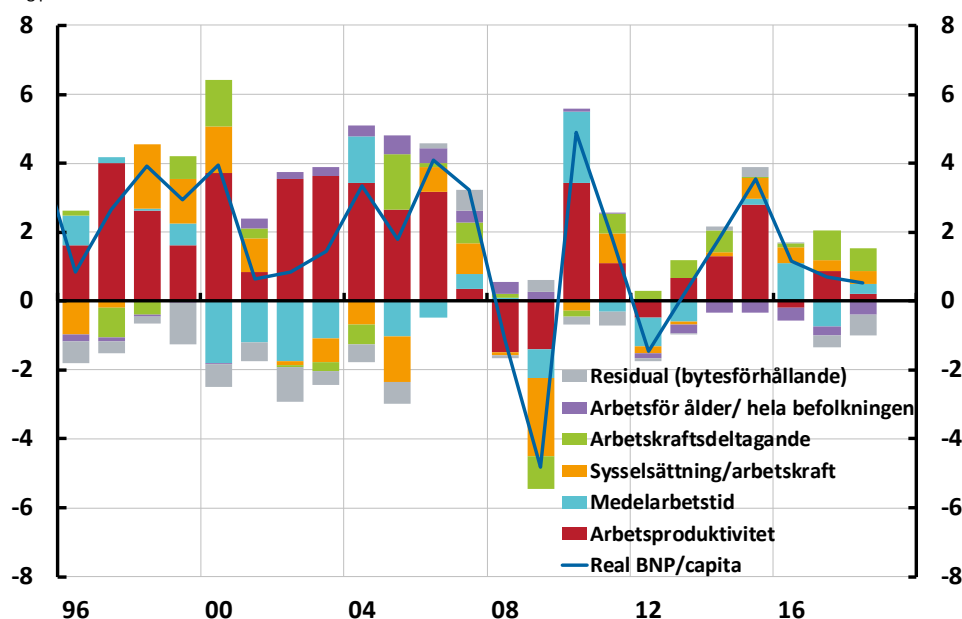
Källor: Eurostat och OECD

Dekomponering av tillväxten i real BNP per capita

Tillväxten i real BNP per capita kan delas upp på olika sätt. Ett sätt att beskriva utvecklingen är genom att bryta ner tillväxten i olika beståndsdelar, så kallad tillväxtbokföring. BNP bryts ned i arbetade timmar och produktion per timme. Timmarna bryts vidare ner i arbetade timmar per sysselsatt (medelarbetsstid) och sysselsatta. Sysselsättningen beror i sin tur på hur stor del av befolkningen som deltar i arbetskraften (arbetskraftsdeltagandet) och på hur stor andel av arbetskraften som har en sysselsättning. I diagram 5 visas bidraget till tillväxten från den andel av befolkningen som är i arbetsför ålder (avser här 15–74 år), arbetskraftsdeltagandet, sysselsatta som andel av arbetskraften, medelarbetsstiden, arbetsproduktiviteten samt av en residual. Residualen fångar skillnaden mellan tillväxten i BNP per capita till fast pris och tillväxten i real BNP per capita. Skillnaden bör framför allt förklaras av bytesförhållandet, vilket stöds av att korrelationen mellan tillväxten i residualen och bytesförhållandet är 0,97. En positiv residual kopplas därför främst till ett förbättrat bytesförhållande.

Diagram 5. Dekomponering av tillväxt i svensk real BNP per capita

Årlig procentuell tillväxt

Anm. Residual avser bidraget till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. Sysselsättningen och arbetskraften 2018 påverkas av kvalitetsbrister i statistiken som uppkom 2018 H2, utfall för 2018 kan därför komma att ändras. Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Tabell 2. Genomsnittliga bidrag till utvecklingen i svensk real BNP per capita

Årlig procentuell tillväxt, genomsnitt

	1996–2008	2011–2018	1996–2018
Andelen av befolkningen som är i arbetsför ålder	0,2	-0,3	0,0
Arbetskraftsdeltagande	0,2	0,5	0,2
Sysselsättning som andel av arbetskraften	0,2	0,3	0,1
Arbetade timmar per sysselsatt (medelarbetstid)	-0,3	-0,1	-0,1
Produktion per timme (arbetsproduktivitet)	2,3	0,8	1,7
BNP/capita till fast pris	2,6	1,2	1,9
Residual (bytesförhållande)	-0,4	-0,1	-0,3
Real BNP/capita	2,2	1,0	1,6

Anm. Bidragen är avrundande. Residual avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. 2009 och 2010 exkluderas då åren har en väldigt stor effekt på genomsnittet, åren inkluderas dock i genomsnittet för 1996–2018. Sysselsättningen och arbetskraften 2018 påverkas av kvalitetsbrister i statistiken som uppkom 2018 H2, utfall för 2018 kan därför komma att ändras.

Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Mellan 1996 och 2008 var det i synnerhet hög produktivitet som bidrog till utvecklingen i real BNP per capita (se diagram 5 och tabell 2). I genomsnitt växte arbetsproduktiviteten med 2,3 procent per år, vilket var något snabbare än real BNP per capita som i genomsnitt växte med 2,2 procent per år. Att den svenska produktivitetstillväxten var ovanligt hög under denna period förklaras till stor del av att produktivitetstillväxten inom informations- och kommunikationsteknologi-branschen (IKT) var exceptionellt stark. ¹⁴ Tillväxtbidragen från medelarbetstiden och bytesförhållandet var negativa under samma period. ¹⁵

¹⁴ En mer genomgående beskrivning och förklaring av den svenska produktivitetstillväxten kan hittas i avsnitten "BNP-per capita – en historisk jämförelse med åren framöver" i Konjunkturläget oktober 2019, "Produktiviteten i Sverige" i Lönebildningsrapporten 2017 och "Produktivitetsutvecklingen i Sverige" i Lönebildningsrapporten 2019.

¹⁵ För en dekomponering som börjar 1970 istället för 1996 och som fokuserar mer ingående på den svenska utvecklingen varje decennium, se avsnittet "BNP per capita" i Finanspolitiska Rådets rapport (2019).

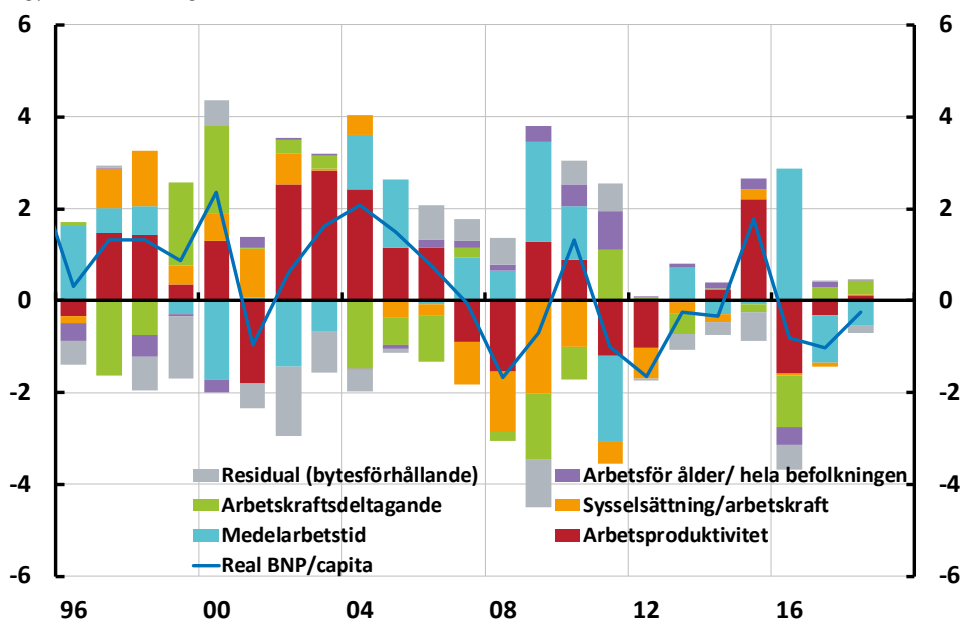
Från 2011 till 2018 har tillväxten i real BNP per capita varit lägre; i genomsnitt har tillväxten varit 1,0 procent per år. Detta kan kopplas till det faktum att produktivitetstillväxten växlat ned och att den demografiska utvecklingen inneburit att en lägre andel av befolkningen är i arbetsför ålder (15–74 år). I stället har tillväxten under denna period varit förenad med en ökad sysselsättning, vilket i sin tur hänger samman med ett ökat arbetskraftsdeltagande och en högre andel sysselsatta inom arbetskraften (lägre arbetslöshet). Enligt SCB:s befolkningsprognos väntas andelen av befolkningen i arbetsför ålder fortsätta att falla framöver, när en större andel av befolkningen blir äldre än 74 år. Denna utveckling kommer således även fortsättningsvis att dämpa förutsättningarna för tillväxt i BNP per capita eftersom den sannolikt innebär att en mindre andel av totalbefolkningen kommer att arbeta och bidra till produktionen.

Dekomponering av skillnaden mellan tillväxten i svensk och tysk real BNP per capita

Även om tillväxten i svensk real BNP per capita har utvecklats någorlunda i linje med tillväxten i andra europeiska länder (se diagram 4) har det funnits stora skillnader vissa år. Skillnaden mellan svensk och tysk tillväxt i real BNP per capita kan också dekomponeras med tillväxtbokföring (se diagram 6). Positiva tal i diagram 6 innebär att den svenska tillväxten har varit högre än den tyska.

Diagram 6. Dekomponering av den svenska tillväxten relativt den tyska tillväxten i real BNP per capita

Årlig procentuell förändring

Anm. Serierna avser svensk tillväxt minus tysk tillväxt. Positiva tal innebär därmed att den svenska tillväxten varit högre än den tyska. Residual avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. Tysk befolkning 15–74 år har ett tidsseriebrott 2010 och har länkats ihop med ett genomsnitt av tillväxten 2009 och 2011. Svensk sysselsättning och arbetskraft 2018 påverkas av kvalitetsbrister i statistiken som uppkom 2018 H2, utfall för 2018 kan därför komma att ändras. Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Under hela den undersökta perioden har tillväxten i real BNP per capita i genomsnitt varit något högre i Sverige än i Tyskland (se diagram 6 och tabell 3). Det beror framför allt på att produktiviteten och medelarbetstiden bidragit mer till tillväxten i Sverige. I stället har arbetskraftsdeltagandet och residualen i genomsnitt bidragit mer till tillväxten i Tyskland. Eftersom utvecklingen i bytestförhållandet har hög korrelation med utvecklingen i

residualen¹⁶ indikerar det senare att bytesförhållandet i genomsnitt har försämrats mer i Sverige än i Tyskland under 1996–2018.

Tabell 3. Genomsnittliga bidrag till skillnaden mellan tillväxten i real BNP per capita i Sverige och Tyskland
Procentenhet, genomsnittlig skillnad mellan årliga procentuella tillväxttakter

	1996–2008	2011–2018	1996–2018
Andelen av befolkningen som är i arbetsför ålder*	0,0	0,1	0,1
Arbetskraftsdeltagande	-0,1	0,0	-0,1
Sysselsättning som andel av arbetskraften	0,2	-0,2	-0,1
Arbetade timmar per sysselsatt (medelarbetstid)	0,2	0,0	0,3
Produktion per timme (arbetsproduktivitet)	0,8	-0,2	0,5
BNP/capita till fast pris	1,0	-0,2	0,5
Residual (bytesförhållande)	-0,3	-0,2	-0,2
Real BNP/capita	0,8	-0,4	0,3

Anm. Bidragen är avrundade. Serierna avser svensk tillväxt minus tysk tillväxt. Positiva tal innebär därmed att den svenska tillväxten varit högre än den tyska. Residual avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. 2009 och 2010 exkluderas då utvecklingen var extrem de åren och har stor effekt på genomsnittet. Tysk befolkning 15–74 år har ett tidsseriebrott 2010 och har länkats ihop med ett genomsnitt av tillväxten 2009 och 2011. Svensk sysselsättning och arbetskraft 2018 påverkas av kvalitetsbrister i statistiken som uppkom 2018 H2, utfall för 2018 kan därför komma att ändras.

Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Från 1996 till 2008 växte real BNP per capita och arbetsproduktiviteten i genomsnitt 0,8 procentenheter snabbare i Sverige än i Tyskland varje år (se tabell 3). Skillnaden mellan bidragen 1996–2008 är lik skillnaden som uppmättes under hela den undersökta perioden, utom att produktiviteten och sysselsättningen som andel av arbetskraften bidrog mer till den svenska än den tyska tillväxten 1996–2008.

Det är framför allt sedan 2004 som arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen som andel av arbetskraften ökat snabbt i Tyskland. Det sammanfaller med införandet av Hartz-reformerna 2003–2005 som reformerade den tyska arbetsmarknaden. Reformerna syftade bland annat till att öka utbudet av arbetskraft och som diagram 6 visar har arbetskraftsdeltagandet ökat något snabbare i Tyskland än i Sverige. Även i Sverige har dock reformer genomförts som har bidragit till att öka arbetskraftsutbudet under denna period. Arbetskraftsdeltagandet är fortfarande på en högre nivå i Sverige än i Tyskland; 2018 var arbetskraftsdeltagandet i åldrarna 15–74 år 73 procent i Sverige och 69 procent i Tyskland¹⁷.

De senaste åtta åren har tillväxten i real BNP per capita i genomsnitt varit starkare i Tyskland än i Sverige, i genomsnitt 0,4 procentenheter högre per år. Bland komponenterna är det i synnerhet utvecklingen i bytesförhållandet som skiljer sig åt, då tillväxtbidraget varit negativt i Sverige men positivt i Tyskland¹⁸. Dessutom har produktiviteten och andelen av arbetskraften som har en sysselsättning bidragit mer till tillväxten i Tyskland än i Sverige.

Dekomponering av skillnaden i tillväxt i real BNP per capita i Sverige och olika jämförelseländer

Nedanför har ovanstående uträkning gjorts även för Finland, Danmark och EU28 (se tabell 4 samt diagram i appendix). Tabellen visar genomsnittlig relativ skillnad mellan bidragen under 2011–2018.

Under 2011–2018 har tillväxten i real BNP per capita varit högre i Sverige än i Finland. Den finansiella krisen 2008 och skuldskrisen 2012 drabbade Finland hårdare än Sverige och först 2016 var tillväxten i real BNP per capita lika hög i Finland som i Sverige. Det är till stor del arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen som andel av arbetskraften som bidragit mer

¹⁶ Korrelationen mellan det tyska bytesförhållandet och residualen är 0,99.

¹⁷ SCB har upptäckt kvalitetsbrister i Arbetskraftsundersökningarna (AKU) som uppkom juni 2018. Helårssiffran för 2018 kan därför vara missvisande. Första kvartalet 2018 ska dock vara korrekt och då var det svenska arbetskraftsdeltagandet 72,2 procent (ej säsongrensats).

¹⁸ Se diagram 7 i appendix för en dekomponering av tillväxten i real BNP per capita i Tyskland.

till tillväxten i Sverige än i Finland. Samtidigt har bytesförhållandets tillväxtbidrag varit negativt i Sverige, men positivt i Finland¹⁹.

Tabell 4. Genomsnittliga bidrag till skillnaden mellan tillväxten i real BNP per capita i Sverige och andra länder, 2011–2018

Procentenhet, genomsnittlig skillnad mellan årliga procentuella tillväxttakter

	Finland	Danmark	EU28
Andelen av befolkningen som är i arbetsför ålder	-0,2	-0,3	-0,1
Arbetskraftsdeltagande	0,4	0,7	0,2
Sysselsättning som andel av arbetskraften	0,2	-0,1	-0,1
Arbetade timmar per sysselsatt (medelarbetstid)	0,0	0,1	0,0
Produktion per timme (arbetsproduktivitet)	0,1	-0,2	-0,2
BNP/capita till fast pris	0,5	0,2	-0,1
Residual (bytesförhållande) ²⁰	-0,3	-0,2	-0,2
Real BNP/capita	0,2	0,0	-0,3

Anm. Bidragen är avrundande. Serierna avser svensk tillväxt minus jämförelselandets tillväxt. Positiva tal innebär därmed att den svenska tillväxten varit högre än jämförelselandets tillväxt. Residual avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. Svensk sysselsättning och arbetskraft 2018 påverkas av kvalitetsbrister i statistiken som uppkom 2018 H2, utfall för 2018 kan därför komma att ändras.

Källor: Eurostat, OECD, Statistics Finland och egna beräkningar

Jämfört med i Danmark så har tillväxten i BNP per capita till fast pris i genomsnitt varit högre i Sverige under 2011–2018. Samtidigt har bytesförhållandet i genomsnitt utvecklats negativt i Sverige men inte i Danmark, så i genomsnitt har det inte funnits någon skillnad mellan svensk och dansk tillväxt i real BNP per capita. Arbetskraftsdeltagandet har i genomsnitt stigit i Sverige men fallit i Danmark och har i genomsnitt bidragit med 0,7 procentenheter mer per år till den svenska tillväxten. Samtidigt har produktivitetstillväxten i genomsnitt varit högre i Danmark och den demografiska utvecklingens tillväxtbidrag varit mer negativt i Sverige.

Det har i genomsnitt gått något bättre i hela EU28-aggregatet jämfört med i Sverige. Tillväxten i både real BNP per capita och BNP per capita till fast pris har varit högre i EU28 än i Sverige. Det beror i synnerhet på att bytesförhållandets tillväxtbidrag varit negativt i Sverige men inte i EU28 och på att arbetsproduktiviteten bidragit mer till tillväxten i EU28-aggregatet.

Sammanfattning – Sveriges välstånd är högt

Under 2011–2017 var tillväxten i BNP per capita till fast pris i genomsnitt 1,2 procent per år i Sverige, vilket var den fjärde högsta tillväxten inom EU15. Samtidigt har vårt bytesförhållande försämrats, vilket minskat vår reala köpkraft. Real BNP är justerat för förändringar i bytesförhållandet och under 2011–2017 växte real BNP per capita i genomsnitt med 1,1 procent per år i Sverige, vilket var den femte högsta tillväxten inom EU15.

Tillväxten i real BNP per capita var hög 2015 men har sedan dess växlat ned. De tre senaste årens lägre tillväxt beror till stor del på att bytesförhållandet minskade och att arbetsproduktiviteten var lägre. Dessutom har den demografiska utvecklingen (en mindre andel av befolkningen är i arbetsför ålder) och lägre medelarbetstid tyngt tillväxten sedan finanskrisen. Den demografiska utvecklingen lär fortsätta tynga svensk ekonomi även framöver. Enligt SCB:s befolkningsprognos väntas andelen av befolkningen som är i arbetsför ålder fortsätta falla framöver. Sannolikt kommer en mindre andel av totalbefolkningen att arbeta och bidra till produktionen, vilket även fortsättningsvis kommer att dämpa förutsättningarna för tillväxt i BNP per capita.

¹⁹ Se diagram 8 i appendix för en dekomponering av tillväxten i real BNP per capita i Finland.

²⁰ Korrelationen mellan tillväxten i det finska bytesförhållandet och residualen är 86 procent, vilket är lägre än motsvarande korrelation i Sverige och Tyskland. Residualen kan ändå antas fånga delar av utvecklingen i det finska bytesförhållandet. Motsvarande korrelation i Danmark och EU28 är 0,95 respektive 0,998.

I ett längre perspektiv har välståndsutvecklingen varit ganska stabil. De senaste 20 åren har Sverige pendlat mellan åttonde och tolfte plats i OECD:s välståndsliga om man ser till köpkraftsjusterad BNP per capita. Sverige är alltså ett relativt rikt land. De senaste sex åren har välståndsnivån enligt köpkraftsjusterad BNP per capita emellertid utvecklats något långsammare i Sverige. Den danska välståndsnivån är nu högre än den svenska och Sverige ligger inte längre på en högre välståndsnivå än Tyskland.

Att Tyskland har utvecklats starkare än Sverige på senare år framgår även av utvecklingen i real BNP per capita. Från 1996 till 2008 var den genomsnittliga tillväxten 0,8 procent högre per år i Sverige än i Tyskland, men sedan finanskrisen har utvecklingen varit den motsatta. Tillväxten har i stället varit i genomsnitt 0,3 procent högre per år i Tyskland. I synnerhet beror det på att sysselsättningen och arbetsproduktiviteten har vuxit starkare i Tyskland, men även på att bytesförhållandet tyngt inkomstutvecklingen i Sverige men bidragit till utvecklingen i Tyskland.

Den svenska ekonomin kommer att mötas av flera utmaningar framöver. Den demografiska utvecklingen, integrationen av de nyanlända på arbetsmarknaden, utvecklingen av bytesförhållandet och den senaste tidens svaga produktivitetensutveckling är alla faktorer som riskerar att dämpa inkomstutvecklingen. Det finns svårigheter för de nyanlända att komma in på arbetsmarknaden och även om integrationen av nyanlända på arbetsmarknaden har gått något snabbare de senaste åren²¹, är viktigt att integrationen fortsätter att förbättras. Om nyanlända även fortsättningsvis har svårt att komma in på arbetsmarknaden skulle det kunna dämpa tillväxten i BNP per capita. Produktivitetstillväxten i Sverige liksom omvärlden har varit förhållandevis svag det senaste decenniet och det kan förklaras av både strukturella och konjunkturella faktorer²². Det är rimligt att anta att produktivitetstillväxten stiger något framöver men om tillväxten inte tilltar kan inkomstutvecklingen komma att bli svag även framöver. Det finns därmed gott om utmaningar, som delas med de flesta andra rika länder. Men på det stora hela är Sverige ett rikt land med en hög välståndsnivå.

Referenser

Finanspolitiska Rådet (2019), BNP per capita, Svensk finanspolitik 2019.

Konjunkturinstitutet (2019), BNP per capita – en historisk jämförelse med åren framöver, Konjunkturläget oktober 2019.

Konjunkturinstitutet (2017), Produktiviteten i Sverige, Lönebildningsrapporten 2017.

Konjunkturinstitutet (2019), Produktivitetensutvecklingen i Sverige, Lönebildningsrapporten 2019.

OECD & Eurostat (2012), Eurostat-OECD Methodological Manual on Purchasing Power Parities, 2012 edition.

Regeringen (2016), Nya mått på välstånd, Utdrag ur 2017 års ekonomiska vårproposition, PROP 2016/17:100 Bilaga 4.

²¹ Enligt registerdata för integration från SCB går det snabbare för asylsökande att få jobb idag.

²² Se "Produktiviteten i Sverige" i Lönebildningsrapporten 2017 och "Produktivitetensutvecklingen i Sverige" i Lönebildningsrapporten 2019 för en beskrivning och förklaring av den svenska produktivitetstillväxten.

Appendix

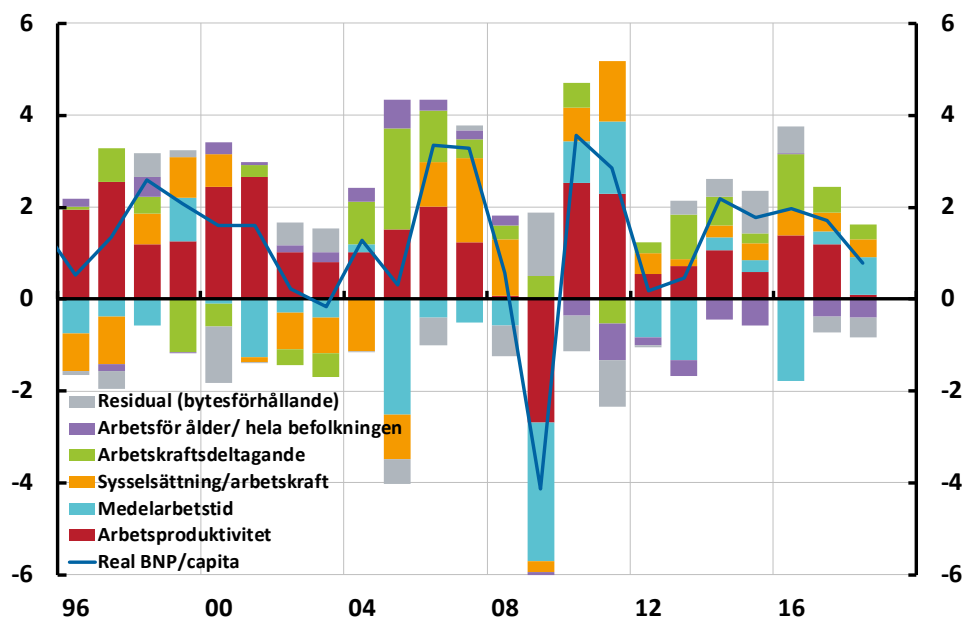
Tabell 5. Definitioner och beskrivningar av de inkluderade välståndsmåtten

Mått	Beskrivning
	BNP (Bruttonationalprodukt) mäter den sammanlagda ekonomiska aktiviteten i ett land under en viss tid.
	När variabler är uttryckta i per capita- (per invånare) termer innebär det att måttet är dividerat med folkmängden och då tar det hänsyn till befolkningsutvecklingen.
Köpkraftsjusterad BNP per capita	Köpkraftsjustering görs för att omvandla en variabel från nationell till gemensam valuta samt för att justera för att den allmänna prisnivån skiljer sig åt mellan länder. Köpkraftsjustering görs med hjälp av köpkraftspariteter (PPP "Purchasing Power Parity") som skapas genom att man sammanställer priserna på en varukorg i nationell valuta och jämföra med priserna på motsvarande varukorg i ett jämförelseområde, exempelvis OECD. Köpkraftsjusterade variabler korrigerar även för förändringar i bytesförhållandet, vilket kan spela stor roll för länder med stor utrikeshandel.
Köpkraftsjusterad BNI per capita	BNI (Bruttonationalinkomst) inkluderar alla inkomster i ett land under en viss tid. BNP mäter värdet av all produktion och därmed alla inkomster som uppstår inom landet, medan BNI mäter alla inkomster som tillfaller personer som bor i landet. Skillnaden mellan de två måtten består i ersättningar för arbete och kapital som kommer till och från utlandet. Bruttonationalinkomsten fås genom att man adderar nettot av kapitalinkomster och arbetsinkomster till och från utlandet ²³ till BNP.
	Se köpkraftsjusterad BNP per capita för en beskrivning av "per capita" och köpkraftsjustering.
Hushållens individuella konsumtion per capita, köpkraftsjusterad	Hushållens individuella konsumtion omfattar alla varor och tjänster konsumerade av hushållen (även tjänster tillhandahållna från den offentliga sektorn).
	Se köpkraftsjusterad BNP per capita för en beskrivning av "per capita" och köpkraftsjustering.
BNP per capita till fast pris	BNP (Bruttonationalprodukt) mäter den sammanlagda ekonomiska aktiviteten i ett land under en viss tid. BNP uttryckt till fast pris justerar för prisutvecklingen i det som produceras och beskriver därmed utvecklingen i produktionsvolymen. BNP per capita justerar även för befolkningsutvecklingen.
Real BNP per capita	BNP (Bruttonationalprodukt) mäter den sammanlagda ekonomiska aktiviteten i ett land under en viss tid. Real BNP justerar både för inflationen och för förändringar i bytesförhållandet (relativprisutvecklingen på export och import). BNP per capita justerar även för befolkningsutvecklingen. När real BNP beräknas är det naturligt att deflatera med prisutvecklingen på inhemsk slutlig användning.
Real BNI per capita	BNI (Bruttonationalinkomst) inkluderar alla inkomster i ett land under en viss tid. Se mer om skillnaden mellan BNP och BNI under köpkraftsjusterad BNI per capita. Real BNI justerar både för inflationen och för förändringar i bytesförhållandet (relativprisutvecklingen på export och import). BNI per capita justerar även för befolkningsutvecklingen. När real BNI beräknas är det naturligt att deflatera med prisutvecklingen på inhemsk slutlig användning.

²³ Såsom räntor, aktieutdelningar, avkastning från direktinvesteringar i utlandet, löner och vissa skatter och subventioner.

Diagram 7. Dekomponering av tillväxt i tysk real BNP per capita

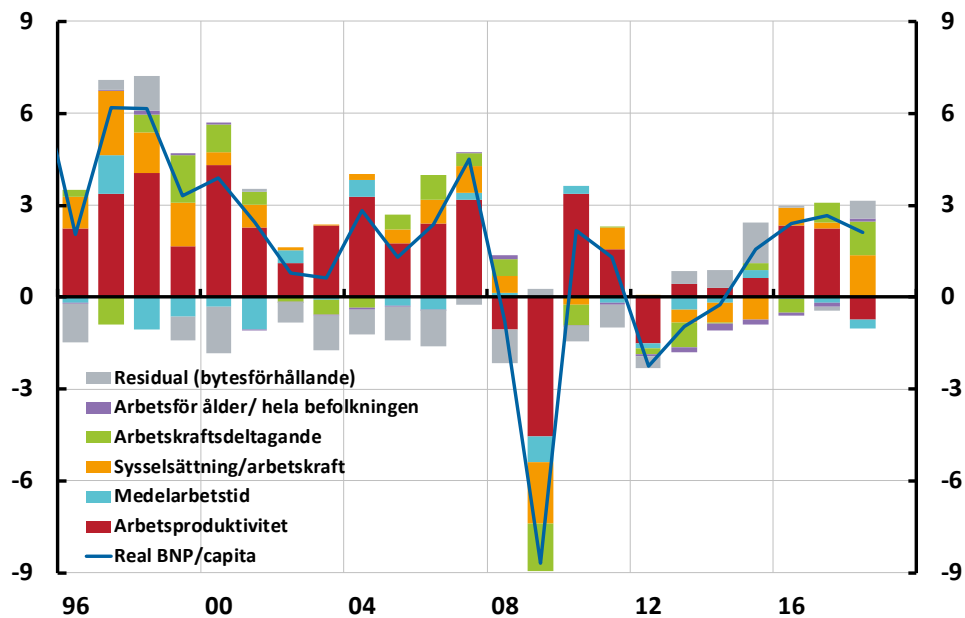
Årlig procentuell tillväxt

Anm. Residual (bytestförhållande) avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. Tysk befolkning 15–74 år har ett tidseriebrott 2010 och har därför länkats ihop med ett genomsnitt av tillväxten 2009 och 2011
Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Diagram 8. Dekomponering av tillväxt i finsk real BNP per capita

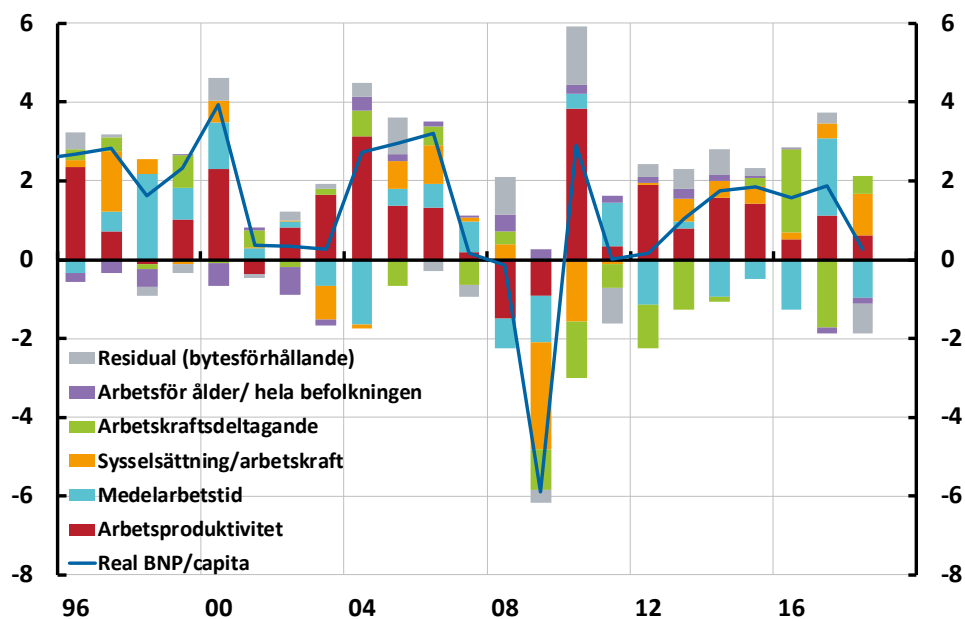
Årlig procentuell tillväxt

Anm. Residual (bytestförhållande) avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna.
Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Diagram 9. Dekomponering av tillväxten i real BNP per capita i Danmark

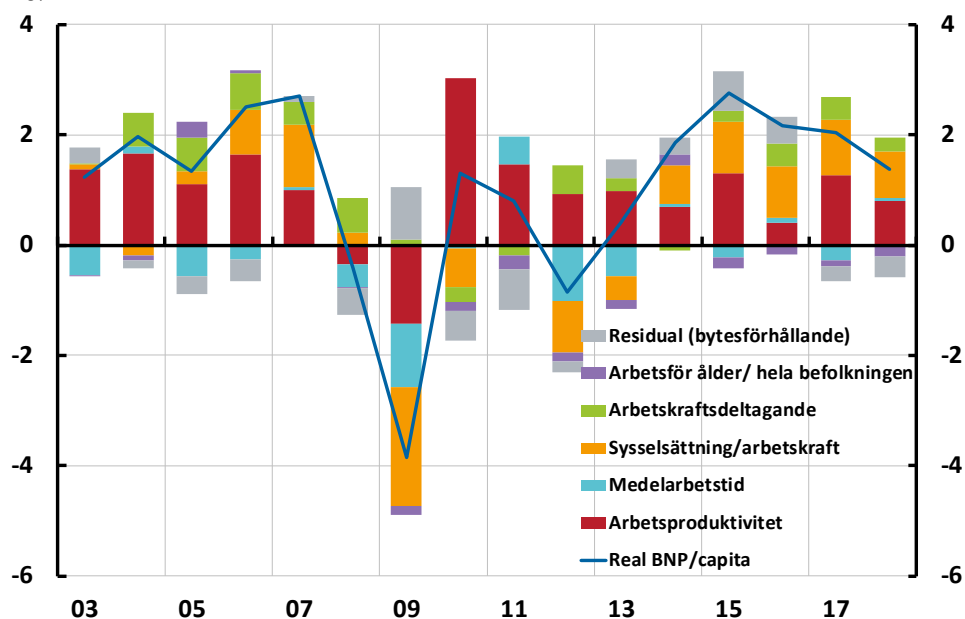
Årlig procentuell tillväxt

Anm. Residual (bytestförhållande) avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna.
Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Diagram 10. Dekomponering av tillväxten i real BNP per capita i EU28

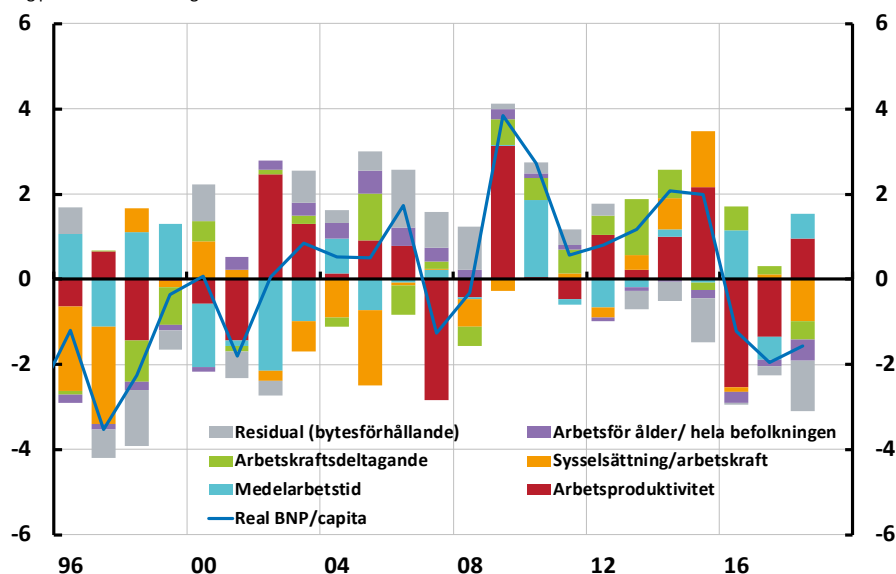
Årlig procentuell tillväxt

Anm. Residual (bytestförhållande) avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna.
Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Diagram 11. Dekomponering av svensk tillväxt relativt finsk i real BNP per capita

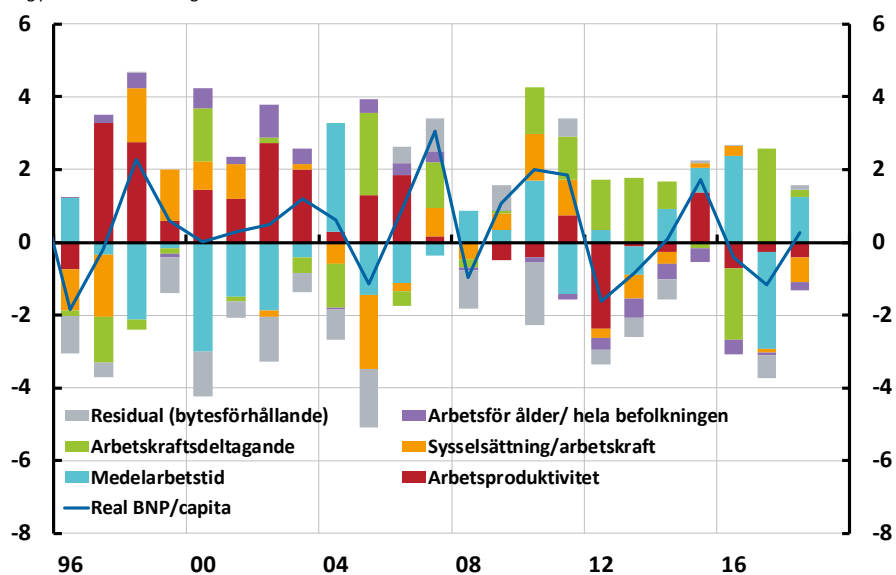
Årlig procentuell förändring

Anm. Serierna avser svensk tillväxt minus finsk tillväxt. Positiva tal innebär därmed att den svenska tillväxten varit högre än den finska. Residual avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. Svensk sysselsättning och arbetskraft 2018 påverkas av kvalitetsbrister i statistiken som uppkom 2018 H2, utfall för 2018 kan därför komma att ändras
Källor: Eurostat, OECD, Statistics Finland och egna beräkningar

Diagram 12. Dekomponering av svensk tillväxt relativt dansk i real BNP per capita

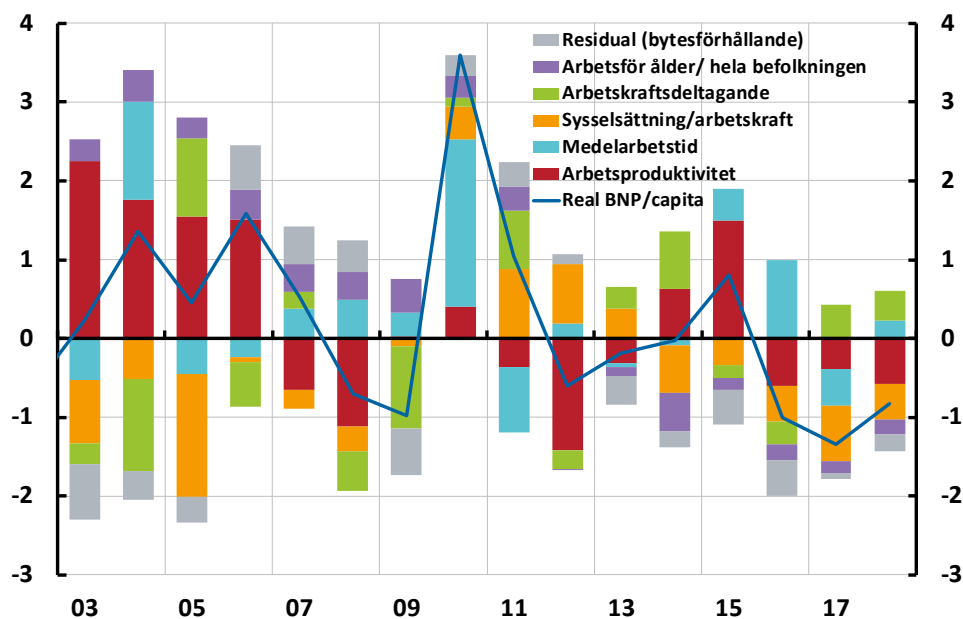
Årlig procentuell förändring

Anm. Serierna avser svensk tillväxt minus dansk tillväxt. Positiva tal innebär därmed att den svenska tillväxten varit högre än den danska. Residual avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. Svensk sysselsättning och arbetskraft 2018 påverkas av kvalitetsbrister i statistiken som uppkom 2018 H2, utfall för 2018 kan därför komma att ändras
Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Diagram 13. Dekomponering av svensk tillväxt relativt tillväxten i real BNP per capita i EU28

Årlig procentuell förändring

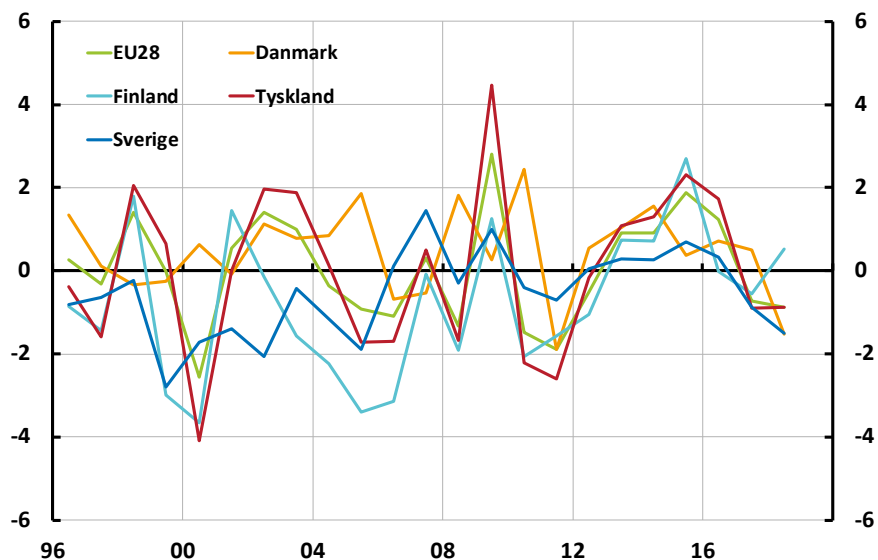

Anm. Serierna avser svensk tillväxt minus tillväxten i EU28-aggregatet. Positiva tal innebär därmed att den svenska tillväxten varit högre än i EU28 länderna. Residual avser det bidrag till tillväxten i real BNP per capita som inte förklaras av de andra variablerna. Svensk sysselsättning och arbetskraft 2018 påverkas av kvalitetsbrister i statistiken som uppkom 2018 H2, utfall för 2018 kan därför komma att ändras

Källor: Eurostat, OECD och egna beräkningar

Diagram 14. Bytesförhållandet i Sverige, Tyskland, Finland, Danmark och EU28

Årlig procentuell förändring

Källa: OECD